

قیمت‌گذاری انرژی، مشکلی برای تمام فصول

توپ در زمین دولت

کمیسیون تلفیق مجلس، ضمن وضع محدودیت برای افزایش قیمت حامل‌های انرژی در سال ۸۸، توپ قیمت‌گذاری حامل‌های انرژی را به زمین دولت انداخت.

مهمترین میحث حوزه سیاست‌گذاری انرژی در ایران طی سال ۸۷ و سال ۸۸ مقوله هدفمند شدن یارانه‌های سنگین انرژی است که دکتر محمود احمدی‌نژاد، رئیس‌جمهور کشور از آن به عنوان جراحی بزرگ اقتصاد ایران یاد کرده است. تعدیل سهم یارانه‌های پرداختی در اقتصاد ایران از مهمترین اهداف قانون برنامه چهارم توسعه بود که در ابتدای روی کار آمدن مجلس هفتم، بخش‌های مربوط به تعدیل قیمت یارانه‌ها از برنامه حذف و نمایندگان منتخب از آن به عنوان عیدی مجلس به مردمی که آنها را انتخاب کرده‌اند یاد کردند. با گذشت حدود پنج سال از اولین روزهای فعالیت مجلس مزبور، برخی نمایندگان که مواضع حذف بخش‌های مزبور در قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای طرح تثبیت قیمت‌ها شده بودند، اکنون به عمده‌ترین منتقدان دولت در حوزه پرداخت یارانه‌ها تبدیل شده و خواهان اجرای طرح هدفمند کردن یارانه‌ها هستند. دولت محمود احمدی‌نژاد، نهایتاً در روز دهم دی ماه سال ۸۷ لایحه هدفمند کردن یارانه‌ها را به مجلس ارایه کرد. بر اساس بند «الف» ماده یک لایحه هدفمند کردن یارانه‌ها، قیمت فروش داخلی بنزین، نفت گاز، نفت کوره، نفت سفید و گاز مایع و سایر مشتقات آن، متناسب با قیمت فوب خلیج فارس و شرایط اقتصادی کشور، به گونه‌ای تعیین می‌شود که حداکثر پس از سه سال از ابلاغ این قانون، قیمت حامل‌های یاد شده کمتر از ۹۰ درصد قیمت‌های فوب خلیج فارس - با احتساب هزینه‌های مترتب بر آن شامل حمل و نقل، توزیع، مالیات و عوارض قانونی - نباشد. (به عبارتی، بیش از ۹۰ درصد قیمت‌های فوب خلیج فارس باشد.) بر اساس بند «ب» این ماده، قیمت فروش داخلی گاز طبیعی به گونه‌ای تعیین می‌شود که حداکثر ظرف سه سال از ابلاغ این قانون، حداقل معادل ۷۵ درصد متوسط قیمت گاز طبیعی صادراتی شود. بند «ج» ماده مذکور نیز تصریح کرده است، قیمت فروش داخلی برق به گونه‌ای تعیین شود که حداکثر ظرف سه سال از ابلاغ این قانون، معادل قیمت تمام شده آن باشد.

بر اساس لایحه مزبور، منابع درآمدی حاصل از این طرح در صندوقی تحت عنوان صندوق هدفمندسازی یارانه‌ها متمرکز می‌گردد که اعضای هیأت امنای این صندوق، رئیس‌جمهور به عنوان رئیس این هیأت، وزیر امور اقتصادی و دارایی، رفاه و تأمین اجتماعی و معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور می‌باشند. دو نماینده مجلس نیز به عنوان ناظر - با انتخاب مجلس شورای اسلامی - عضو هیأت امنای صندوق خواهند بود. صندوق مزبور که دارای شخصیت حقوقی مستقل و استقلال اداری

و مالی است و به صورت مؤسسه عمومی غیردولتی اداره می‌شود، وظیفه و اختیار دارد وجوه حاصل از اجرای این قانون را اخذ و به مصارف مقرر در این قانون برساند.

اما در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی آمده است، چنانچه پرداخت هزینه از سوی دولت به صورت یارانه، با اهداف مورد نظر در تعارض باشد، به هیچ وجه قابل توجیه نیست. دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در پایان این گزارش آورده است، نتایج بررسی به عمل آمده نشان می‌دهد که دولت در راستای اصلاح نظام یارانه‌ها در کشور، باید ضمن در نظر گرفتن ملاحظات مالی با تهیه ابزارهای مناسب تأمین اجتماعی و حمایت سیاسی، مبادرت به اصلاح سیستم پرداخت یارانه‌ها کند و در این زمینه، استفاده از تجربه کشورهای موفق بسیار مهم است. همچنین انتخاب زمان بندی مناسب کاهش یارانه‌ها، هدفمندی و استفاده مناسب‌تر از سیاست‌های مکمل و پس‌اندازهای ایجاد شده در اثر کاهش یارانه‌ها - در بخش‌هایی که با بیشترین آسیب‌پذیری مواجه هستند - می‌تواند در موفقیت برنامه اصلاح قیمت‌ها بسیار مؤثر باشد.

بر اساس اطلاعات منتشره، پیشنهاد دولت در خصوص قیمت حامل بنزین، رقم ۴۰۰ تومان در هر لیتر، نفت گاز رقم ۳۵۰ تومان در هر لیتر، نفت سفید ۳۵۰ تومان در هر لیتر، نفت کوره ۲۰۰ تومان، گاز طبیعی ۱۳۰ تومان در هر متر مکعب و برق به ۱۰۰ تومان در هر کیلووات ساعت می‌باشد. در صورت تصویب این پیشنهاد، قیمت گازوئیل حدود ۲ هزار درصد، بنزین حدود ۳۰۰ درصد، گاز طبیعی حدود ۹۸۰ درصد و قیمت برق حدود ۵۰۰ درصد افزایش می‌یابد. در کمیسیون ویژه بررسی طرح تحول نیز بنزین به ۳۵۰ تومان، گازوئیل به ۱۲۰ تومان (۱۰۰ تومان برای بخش حمل و نقل)، نفت کوره به ۱۲۰ تومان (۵۰ تومان برای مصارف صنعتی) و نفت سفید به ۸۰ تومان پیشنهاد شده است. اما هر دو پیشنهاد در کمیسیون تلفیق بودجه مجلس رد شد. کمیسیون با تصویب یک پیشنهاد، سقف درآمدهای دولت را از محل افزایش قیمت‌ها معادل ۸۴۰۰ میلیارد تومان تعیین و اختیار تعیین قیمت حامل‌های انرژی را در سقف مزبور به دولت واگذار کرد.

لایحه هدفمند کردن یارانه‌ها در شرایطی برای بررسی به مجلس ارایه شد که دولت، بودجه سال ۸۸ را بر مبنای تصویب این لایحه و درج درآمدهای ناشی از آن در بودجه تهیه و به مجلس ارایه کرده بود. بر این اساس، اعمال تغییر و یا حتی موکول نمودن این لایحه به سال آینده، لایحه بودجه سال ۸۸ کل کشور نیز - که در کمیسیون‌های مربوطه

مورد بررسی قرار گرفته است - با تغییرات شدیدی مواجه خواهد کرد.

گفتنی است، تصویب سقف ۸۴۰۰ میلیارد تومانی از سوی کمیسیون تلفیق، موجب ارسال نامه انتقادی رئیس‌جمهور به رئیس مجلس در پنجمین روز اسفند ماه شد که در آن خواستار حذف این بخش درآمدی از بودجه گردیده بود. احمدی‌نژاد در این نامه با اشاره به این که حداقل هفت دهک از اقشار جامعه نیازمند برخورداری از یارانه‌ها هستند، منابع حاصل از افزایش قیمت‌ها را در راستای تأمین منابع مورد نیاز برای پرداخت به این اقشار و نیز حمایت از تولیدات داخلی دانسته و اعلام کرد: ۸۵ هزار میلیارد ریال ذکر شده در قانون بودجه، سهم دولت از این رقم است. احمدی‌نژاد در ادامه نامه بیان داشت: «خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایید که این دو لایحه با لحاظ همه ظرایف و به صورت هماهنگ پیش برود تا مشکلی در اجرای آنها و یا خدای ناکرده اداره امور اقتصادی و اجتماعی مردم به وجود نیاید و در صورتی که چنین اقدامی مقدر نباشد، مبلغ ۸۵ هزار میلیارد ریال منظور شده در بخش درآمدی در لایحه بودجه، به شرح اصلاحیه پیوست حذف گردد تا مشکلی برای مردم و اجرای بودجه حادث نشود.»

در اصلاحیه دولت برای جبران کاهش درآمدی ناشی از حذف مبلغ مزبور، پیشنهاد برداشت ۲ میلیارد دلار دیگر از حساب ذخیره ارزی و کاهش هزینه‌های اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای که منبع اصلی بودجه عمرانی شناخته می‌شود تا سقف ۸۵۰۰ میلیارد تومان ارایه شده است. اصلاحیه مزبور، دومین اصلاحیه دولت بعد از ارایه لایحه بودجه در روز ۴ بهمن است. لاریجانی رئیس مجلس در پاسخ به اعتراض نمایندگان در خصوص ارسال مکرر اصلاحیه از سوی دولت گفت: اصلاحیه جدیدی برای بودجه به مجلس نیامده و اگر هم دولت از این پس در تغییر لایحه بودجه نظری داشته باشد در کمیسیون تلفیق، مانند دیگر نظرهای می‌شود.

سرانجام یارانه‌ها

مجموع نشانه‌های فوق حاکی از آن است که تداوم پرداخت یارانه‌های سنگین - به خصوص در بخش انرژی - در ابعاد موجود قابل تصور نیست.

سیاست‌گذاران کلان اقتصاد ملی به این جمع‌بندی رسیده‌اند که اصلاح نظام قیمت‌گذاری حامل‌های انرژی اولویتی ضروری و غیرقابل انکار است. با این حال، فقدان اجماع در بین نهادهای تصمیم‌گیر، به خصوص در دولت و مجلس در خصوص سازوکارهای اجرای صحیح سیاست‌ها، می‌تواند حتی در مرحله اجرای این سیاست‌ها مشکلاتی را فراروی مجریان ایجاد کند. نگاه درآمد محور دولت به این اصلاح اقتصادی و تلاش برای پرداخت نقدی بخشی از یارانه‌ها - به هر شکل ممکن - مقاومت‌هایی را در مجلس به دنبال داشته است. مخالفان طرح مذکور، خواهان اجرای این طرح مزبور بعد از برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در سال ۸۸ هستند. شاید در آن مقطع، با روشن شدن بسیاری از ابهامات موجود، طرح مزبور با سهولت بیشتر و مقاومت کمتری اجرایی شود.